

คุณครูที่รัก

The book cover features a stylized, abstract landscape. The background is a light, warm yellow. Two vertical black lines divide the cover into three columns. The lower half of the cover is filled with horizontal, wavy bands of color, including shades of yellow, pink, purple, and brown, creating a layered, geological effect. The title 'คุณครูที่รัก' is written in a bold, purple, sans-serif font in the upper right quadrant.

อมรา มลีลา

คุณครูที่รัก

ณ โรงเรียนธรรมภิรักษ์

ในวันปฐมนิเทศคณะครูและอาจารย์

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔

อมรา มลิตา

กราบเรียนท่านศึกษานิเทศก์ อาจารย์ คุณครูโรงเรียน
ธรรมภิรักษ์

เรื่องที่จะคุยกันวันนี้ ก็คือเรื่องการทำหน้าที่
ของครูให้เกิดประโยชน์เต็มที่สูงสุดได้อย่างไร

ดิฉันเชื่อว่า ท่านทุกคนมาเป็นครูด้วยน้ำใจ
สมัครรักงาน เพราะตัวเองถือว่า เราจะทำการงานอะไร
ก็ตาม ถ้าไม่เอาหัวใจเข้าไปทำด้วยแล้ว ตัวเองขาดทุน
เพราะอะไร

เพราะขณะที่ตัวของเราต้องทำกิจหน้าที่เหล่านั้น
อยู่ ใจกลับปลิวเล่นไปที่อื่น หรือคิดขัดเคืองว่าทำไม
ต้องเป็นเราที่มาติดอยู่ตรงนี้ ยิ่งคิด ใจก็ยิ่งปวด ขอกช้า
อ่อนเปลี้ยเพลียแรง ทั้งที่ความเป็นจริงงานไม่ได้เลวร้าย

หนักหนาสาหัส แต่ใจของเราที่ไม่เต็มใจ ไม่พอใจ ทำให้เกิดแรงเสียดทาน แล้วความสามารถ ความเก่งกาจของเรา เลยถูกเสียดสีกลายเป็นอารมณ์ความรุ่มร้อน ระเหยสูญหายไปหมด แทนที่จะเกิดเป็นสิ่งสร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ทั้งกับตัวเราและกับเด็ก

ดังนั้น ถ้าท่านผู้ใดแข็ง เบื่อ หรือเตรียมที่จะเอาตัวตั้งไว้ตรงนี้ แล้วเอาใจหนีไปอยู่ที่อื่น โปรดกรุณาตั้งใจกลับเข้ามาอยู่ในกายของตัวเสีย

เวลาที่ทำได้อย่างนั้น เราจะเห็นสิ่งที่กำลังทำเป็นเรื่องสนุก แล้วอะไรก็ตามที่เราทำออกไป จะเป็นสิ่งที่มีคุณภาพ ผู้ที่มาเกี่ยวข้องกับเรา ไม่ว่าจะเป็นลูกศิษย์เราก็ดี ผู้ปกครองก็ดี หรือเพื่อนร่วมงานก็ดี จะสัมผัสถึงพลังที่มีชีวิตจิตใจของเรา ทำให้เขาพลอยรู้สึกตามไปว่า... เออ... มันก็น่าสนุกนะ เราลองดูอีกสักครั้งเถอะ อะไรที่ร้ายก็มองเป็นแบบฝึกหัด เพื่อให้เรามีประสบการณ์เพิ่มขึ้น มีความรอบรู้เพิ่มขึ้น

ขออนุญาตดิฉันยกตัวเองเป็นตัวอย่าง สมัยที่เป็นนักเรียนแพทย์นั้น ชีวิตพวกเราไม่ต่างอะไรกับขุนทาส ไหนจะฟังคำบรรยาย ไหนจะคอยติดตามเวลา

อาจารย์มาดูคนไข้ ไหนจะคอยรับคนไข้ใหม่ตามแต่แพทย์
ฝึกหัดรุ่นพี่จะจัดสรรจ่ายให้

พอคนไข้หนักมา พี่จะเลือกจ่ายให้นักเรียนที่ตน
เห็นว่า มีความรับผิดชอบ ไว้วางใจได้ ยังไม่ถึงคิวก็ไม่
เป็นไร... เกอะน่า... น้องช่วยรับไปก่อนนะ... บางครั้ง
คนไข้หนักหลาย ๆ รายมาติดต่อกัน พี่ก็ไว้วางใจเรามาก
...น้องช่วยรับอีกคนนะ... แล้วก็ ...อีกสักคนก็ยังพอไหว
ไม่ใช่หรือ...

วาระที่ดิฉันขึ้นกองสูติกรรม ปกติคนไข้มา ๓-๔
ชั่วโมงก็คลอด ดิฉันไม่ได้หรรอกะ คนไข้แบบนี้ มีแต่
ชนิดที่อาจารย์มาดูคนไข้ในห้องรอกคลอดเซพติดเตียง
ที่หนึ่ง ดิฉันก็วิ่งเข้าไปรายงาน ว่า คนไข้เป็นอย่างนี้
อย่างนี้ อย่างนี้ อาจารย์ตรวจเสร็จ ล้างมือ ไปเตียงที่สอง
ดิฉันก็ตามไปรายงานอีก พอถึงเตียงที่สาม อาจารย์
หันมามองแล้วเลิกคิ้ว ถามเสียงเครียด

“เพื่อนคุณเขาไปไหนกันหรือ?”

“เขาก็อยู่กันทุกคนแหละค่ะ อาจารย์”

“แล้วเรื่องอะไรคุณมารับเหมาอยู่คนเดียวอย่างนี้
นี่เตียงที่สามแล้วนะ”

“ก็เขาเป็นคนไข้ของหนูทุกคนนี่คะ”

“ฮ้า... แล้วเตียงที่สี่สุดท้ายโน่นละ?”

“ก็ของหนูอีกแหละคะ”

เพราะพี่แพทย์ฝึกหัดเอ็นดูดิฉันมาก ว่าเป็นคนไว้เนื้อเชื่อใจได้ คนไข้รายไหนที่ผิดปกติ ต้องติดตามอาการ ตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะทุกวัน เป็นเทกระจาดมาจ่ายให้ดิฉันหมด พักนั้นเราก็แข็ง บางครั้งก็นึก... ทำไมต้องเป็นเราทุกที ฮ้าว...อีกแล้วหรือ...

พี่ก็ปลอบใจ จะบอกให้ คนไข้แบบนี้ะ บางทีจบเป็นหมอลแล้วสิบปียังไม่เคยเห็นเลย พี่ไว้ใจน้อง จึงจ่ายให้ช่วยดูแลใจละ

ตอนนั้นเราไม่เห็นดีด้วยสักนิด นึกในใจว่า ...เอาไปจ่ายให้คนอื่นก็จะไม่ว่าอะไรสักคำ

ครั้นไปเรียนต่อที่เมืองนอก ถึงซาบซึ้งในความรัก ความหวังดีของพี่ อะไร ๆ ที่อาจารย์บรรยาย แล้วคนอื่นได้แต่ฟังตาแปวนั้น เราเคยเห็น เคยรู้ เคยทำมากับมือแล้วทั้งนั้น เจาะหัวใจหรือ เขาก็ยกให้เราเจาะมาเสียซ้ำของแล้ว เราเลยกลายเป็นคนน่าทิ้งในหมู่เพื่อนฝูง เพราะไม่ว่าอะไร ๆ ถ้ามมาเถอะ เราเคยทำมาแล้วทั้งนั้น

แต่ตอนที่ กำลังทำ นั้น แทนที่จะตั้งใจ เต็มใจ กลับนึกประท้วงว่า ...ทำไมถึงเป็นเราอีกแล้ว พี่จะลืมเรา เสียบ้างไม่ได้หรือ... คือ เรามีความรู้สึกว่า งานหนักมาก เกินกำลัง จนไม่ใช่ความยุติธรรมเสียแล้ว

เราลองย้อนนึกถึงใครที่มีพี่น้องหลายคน อาจจะเคยรู้สึกเหมือนดิฉัน ทำไมเรื่องดี ๆ พ่อแม่นึกถึงลูกคนอื่น ๆ ครบหมด แล้วเฉลี่ยให้ทุกคนเท่า ๆ กัน แต่พอถึงเรื่องที่ต้องรับผิดชอบระมัดระวังไม่ให้ผิดพลาดเสียหาย พ่อแม่กลับไว้ออกไว้ใจ นึกถึงแต่เราอยู่คนเดียวทุกครั้งไป จนต้องประท้วงว่า ...เอ๊ะ...เราก็มียี่พี่น้องนะ ทำไมไม่นึกถึงลูกคนอื่นบ้าง

ท่านก็ตอบว่า... ดูมือเราสิ ทั้งที่นิ้วหัวแม่มือไม่มีเท่ากันเลย เราก็รักหมดทุกนิ้วเท่า ๆ กันแหละ แต่เวลาใช้งาน เราก็ไม่ได้ใช้ทุก ๆ นิ้วให้ทำเท่า ๆ กัน นิ้วก้อยไม่มีใครถูกใช้หรอก มันถึงได้เป็นน้องน้อยอยู่อย่างนี้ ส่วนนิ้วชี้กับหัวแม่มือถูกใช้ให้คืบหยิบจับสิ่งโน้นสิ่งนี้ตลอดวัน ใช่มั้ยล่ะ ?...

เราก็บังเอิญเป็นหัวแม่มือโป่งหรือนิ้วชี้เสียนี้ ใคร ๆ เลยชอบใช้

ทีนี้ถ้าเราเห็นด้วยกับหลักการนี้ เกิดอาจารย์ใหญ่
หรือใครใช้เรามากผิดปกติ ก็อย่าไปคิดน้อยใจนะคะ นึก
เสียวว่าเราเป็นคนโชคดี จะได้มีประสบการณ์หลากหลาย
เพราะอะไร

เพราะยิ่งเราได้ทำมากเท่าไร ความชำนาญ ความ
รอบรู้ที่จะช่วยให้เราหยั่งเห็นและพลิกแพลงแก้ไขปัญหา
เฉพาะหน้าได้ ย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น

ถ้าเราเตรียมในฝ่ายของเราให้พร้อม ให้พลังที่จะ
ไปสู่กับงานเต็มไปด้วยความสนุก ความเพลิน ความพอใจ
ไม่ใช่เพราะมีใครมาบีบบังคับ

คราวนี้เราก็มารู้ถึงสิ่งที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับด้วย
ธรรมชาติของเด็กนั้นแตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ ตรงที่ว่า เต็ม
ไปด้วยพลังที่ไม่รู้เหน็ดรู้เหนื่อย จนบางครั้งก็เหมือนเขา
หลงเรา ใจของเด็กเปรียบเหมือนกระดาะขั้ว อะไรที่
ได้ยินได้ฟังจากเรา ช่างน่าตื่นเต้นไปทั้งหมดทุกอย่าง

ใครที่สอนเด็กเตรียมอนุบาล หรืออนุบาล คง
เข้าใจความรู้สึกของดิฉันตอนที่ลาออกจากงานมาใหม่ ๆ
แล้วมาช่วยเลี้ยงหลาน ปกติหมอดื่อกก็รู้จักแต่เด็กเจ็บป่วย
ไม่เคยรู้จักเด็กดี ๆ ที่เป็นปกติแข็งแรง เราเล่นนิทานให้

ฟังจบ เขาจะบอกให้เราเล่าซ้ำใหม่อีกรอบ ...เอา..เล่า
อีกรอบก็จะเป็นไรไป เราก็เริ่มต้นเล่าใหม่ พอถึงรอบที่ห้า
เราชักเหลืออด ...อะไรกันนักนะ...

ตัวคนฟังก็จำเรื่องได้นะคะ ไม่ใช่จำไม่ได้ เพราะ
เวลาที่เรากล่าว เขาจะจดจ่อฟัง พอถึงตอนจะพลิกหน้าใหม่
ก็ทำเหมือนเขาอ่านหนังสือได้ โดยรีบพลิกให้เราได้อย่าง
ถูกต้องทันท่วงที แล้วถ้าเราเล่าตกหล่นคำไหน เขาจะ
ประท้วงว่า...ไม่ใช่ คือ ที่จริงนั้นเขาจำได้แม่นยำเหมือน
เป็นเทพอัถเสียง

แต่พอเราประท้วงว่า...อ้าว ลูกก็จำได้แล้วนี่

เขาจะรีบคัดค้านว่า...ยังไม่ได้ เล่าอีกรอบ เอาใหม่
อีกรอบ

คือ ใจของเขายังตึ่มตึ่ม ยังรู้สึกว่่าสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง
ยังไม่ประทับใจ ยังเป็นจินตนาการที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ
สำหรับเขา

แต่เรามีความรู้สึกว่า ...อะไรกันนะ จะเอากัน
นักหนาอะไรอย่างนี้... เพราะเราเบื่อแล้ว เล่าซ้ำอีกไม่
ไหวแล้ว

ถ้าเราเข้าใจถึงความแตกต่างอันนี้ นึกถึงความ
กระหายใคร่รู้ของเด็ก เราจะได้ไม่ไปเบื่อกว่า นี่เรากำลังเล่า
นิทานเรื่องเก่าซ้ำเป็นรอบที่ห้าแล้ว แต่จะทำให้เรา
กำลังเล่านิทานแสนสนุก อย่าไปสนใจว่าเป็นครั้งที่
เท่าไรแล้ว ฝ้าสังเกตแต่ผู้ฟัง ฝ้าสังเกตกิริยาอาการที่
เขาซึมซับคำบอกเล่าเหล่านั้นเข้าไป ถ้าคำนี้อยู่อย่างนี้
เราจะได้อีกสปลุกฝังสิ่งที่เป็นประโยชน์เข้าไปในจิตใจ
ของเขาได้

การจะสั่งสอนเด็กนั้น ถ้าไปสอนตรง ๆ ว่า นี่นะ
อย่าเถร เขาจะปิดเครื่องรับ ปล่อยให้เสียงผ่านเข้าหู
ซ้ายย้ายออกหูขวา แล้วก็เถรอยู่อีกเช่นเดิม เพราะเขา
ไม่รู้หรือว่า ที่ทำไปนั้น คือการเถรอย่างที่เราสั่งห้าม
เอาไว้ เขาไม่ได้ใส่ใจ ไม่ได้สนใจจำ ผัสสะอะไรมา
กระทบ ก็มีปฏิกิริยาตอบสนองออกไปอย่างนั้นเอง
เหมือนเราเอาลูกฟุตบอลปาเข้าข้างฝา ฝากก็ดังลูกฟุตบอล
สวนกลับมาในทิศทางที่เราปาเข้าไป ถ้าเราไปปรับโทษเขา
เขาก็น้อยใจเสียใจ

แต่ถ้าเราหาวิธี เป็นต้นว่า เขาชอบแก๊งเพื่อน
แก๊งแล้วก็ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ แล้วก็แก๊งอยู่เรื่อย ๆ อย่างนั้น

เราก็ยกเป็นนิทานมาแล้ว เหมือนกับหลานของดิฉัน ช่วงหนึ่งเขาคงค้นพิน พ่อแม่ไปปรับกลับจากโรงเรียน ต้องกลั้นใจทุกวัน เพราะไม่รู้ว่าจะถูกครูฟ้องว่า วันนี้ห้องไปกัดหัวไหล่เพื่อน กัดพุงเพื่อน เวลาเขาชอบใจนิทานที่แม่เล่าหรือคิดถึงแม่ เขาจะซบหน้าเข้าไป พอซบได้ที่ แม่สะดุ้งสุดตัวเลย เพราะถูกกัดเขียวเป็นจ้ำจากรอยเขียว ถ้ารักมากนี่ถึงเลือดซิบเลย เราก็รู้ว่าการกัดของเขาไม่ใช่มาจากนิสัยชั่วร้ายอะไรหรอก เป็นแต่ว่าเขายังหึกห้ามตัวเองไม่ได้ แต่ยิงใครไปดูว่าให้เลิกนิสัยนี้ เขายังกลับทำมากขึ้น คล้ายกับว่าเกิดความเครียดจนควบคุมตัวเองไม่ได้

วันหนึ่ง ดิฉันเลยชวนเขามาฟังนิทาน แล้วก็เล่าถึงเรื่องข้างตัวหนึ่ง เป็นกำพรว้า ไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ ไม่มีใครดูแล ต้องเร่ร่อนอยู่ตามลำพังตัวเดียว จึงไม่รู้ว่า จริง ๆ แล้วลูกข้างที่ดีควรมีนิสัยอย่างไรบ้าง

วันหนึ่ง วันหนึ่ง มันเดินเที่ยวไป เที่ยวไป ลูกข้างตัวนี้มีนิสัยว่า ถ้าใครห้ามว่าอย่าทำอะไร มันจะต้องทำสิ่งที่ถูกห้ามนั้นทันที เป็นอันรู้กันในบรรดาสัตว์ทั้งป่า

วันหนึ่ง พายุพัดเอารังของแม่นกใส่ซึ่งมีลูกเล็ก ๆ สองตัวตกลงมาอยู่กลางทางเดินแม่นกพยายามเอปาก

คาบก็แล้ว เอาปีกยกก็แล้ว ผลักก็แล้ว รั้งก็ไม่ขยับ
เขยื้อน แม่นกก็วิตกว่า ถ้าลูกข้างเดินผ่านมา ลูกนกในรัง
สองตัวต้องตายแน่ ๆ เพราะยังบินไม่ได้

ขณะที่แม่นกวิตกรุ่นวายอยู่นั้น ลูกข้างก็เดินผ่าน
มาพอดี แม่นกรีบไปกราบกรานลูกข้างว่า “ลูกข้างจำ
ลูกข้างไปเที่ยวทางอื่นเถิด อย่าเดินมาทางนี้เลย”

ลูกข้างนึกสนุก “ทำไมหรือแม่นก มีอะไรหรือ”
ตามพลาง ก็เดินใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามา จนเห็นรัง
ที่ตกอยู่ ลูกข้างก็ร้องว่า “รังนกเนอะ”

แม่นกก็ยังหวาดวิตก ละล่ำละลักว่า “ไปทางอื่น
เถอะ... อย่า... อย่า... อย่ามาทางนี้เลย เดี่ยวลูกข้างจะเดิน
ไปเหยียบถูกรังนกเข้า”

ลูกข้างก็ยิ่งสนุกใหญ่ เพราะเข้าใจว่าแม่นกกำลัง
เล่นกับตน ... ไหน..ไหน ลองวัดดูหน่อย รอยเท้าจะพอดี
กับรังไหม... ว่าแล้วก็วางเท้าลงไปบนรังเบา ๆ ผล
ปรากฏว่ารังแบนราบไปกับเท้าลูกข้างเลย ลูกนกสองตัว
ตายเรียบ แม่นกทั้งตกใจเสียใจ ไม่เป็นอันทำอะไร ยืน
เกาะซากรังร้องให้อยู่นั่นแหละ

แม่นกมีเพื่อนรักเป็นกบตัวหนึ่ง แมลงวันตัวหนึ่ง
ทุกเช้าสัตว์ทั้งสามจะนัดพบกันเป็นประจำ วันนั้น กบ
และแมลงวันคอยจนสายแล้ว ยังไม่เห็นแม่นกมาก็ออก
ตาม มาพบแม่นกร้องให้อยู่กับซากรังที่แบนราบก็ถาม
ไต่จนรู้เรื่อง สองตัวเลยช่วยคิดกันใหญ่ แมลงวันหัว
เสนาริการบอก

“คราวนี้เราจะต้องสั่งสอนให้ลูกข้างรู้เสียบ้างว่า
การทำให้คนอื่นเสียใจนั้นเป็นอย่างไร

นี่นะ...เอาอย่างนี้ แม่นกเลิกร้องให้เสีย ลูกข้างเดิน
ไปทางไหน แม่นกคอยบินตามไปนะ หาโอกาสโฉบเข้าวง
แคบแล้วจิก...จิกตรงรอบ ๆ ลูกนัยน์ตา ลูกข้างให้เป็นแผล
ทั้งสองข้าง แล้วฉันจะตามไปตอม ไปหยอดไข่เอาไว้
พอไข่ฟักตัวเป็นหนอนออกมาไซ้ซอนจนแผลเฟอะ นัยน์ตา
ลูกข้างก็จะบอด

เมื่อตาบอดแล้ว ลูกข้างก็จะกระหายน้ำเพราะพิษ
ไซ้จากแผลที่ตาอีกเสบ คราวนี้กบไปพาเพื่อนฝูงมาส่ง
เสียงร้องอยู่ตรงเหว ลูกข้างจะได้เข้าใจผิดว่าเป็นบึง
พอไปหาน้ำกิน จะได้พลัดตกลงไป คราวนี้ละ ลูกข้าง

จะารู้สำนึกว่า การแก้งคนอื่นให้ทุกข์เดือดร้อนนี้ เวลาตัวเองเจ็บบ้าง จะทุกข์เดือดร้อนอย่างไร”

ตกลงสัตว์สามตัวนี้ก็ทำตามแผนจนสำเร็จ ลูกช้าง ตาบอดกระเซอะกระเซิง กระจายน้ำเต็มที เมื่อได้ยินเสียง กบร้อง ก็เข้าใจว่าเป็นบึง จึงมุ่งหน้าไป หวังจะได้น้ำกิน

แมลงวัน กบ และแมงก ตั้งใจจะสอนลูกช้างแค่ ให้เจ็บทุกข์เดือดร้อนเท่านั้น แต่มันไม่รู้ เหน็บลึกซึ้ง เมื่อลูกช้างตกลงไปเลยได้รับบาดเจ็บสาหัสถึงตายอยู่ใน เหน็บนั้นเอง

หลานนั่งฟังดิฉันเล่าจบ แล้วก็ถามว่า

“ป่า ที่ลูกไปกัดเพื่อนนี้ จะเหมือนลูกช้างไปเหยียบ รังนกหรือเปล่า?”

ดิฉันย้อนถามไปว่า “เออ...ถ้าป่ากัดลูก ลูกว่า จะเจ็บไหมล่ะ?”

“คงเจ็บนะป่า เพราะเขาร้องให้ ...แต่ต่อไป ลูกจะไม่กัดใครอีกแล้ว ถ้าลูกเป็นเหมือนลูกช้าง พ่อแม่ก็เสียใจ แย่สิ”

นับแต่วันนั้น หลานก็เลิกนิสัยค้นเขี้ยวได้

การสอนเด็กด้วยเหตุผลแบบผู้ใหญ่... นั่นะ การ
รังแกคนอื่นไม่ได้ อย่าทำ ถ้าทำครูจะลงโทษ... เด็กก็ยังไม่
เข้าใจว่า รังแก คืออะไร ไม่ได้ คืออะไร เพราะเขายัง
ต่อเติมความหมายของสิ่งเหล่านี้ให้เกิดเป็นภาพพจน์
ในใจไม่ได้

หรือเราตั้งใจบอกอย่างหนึ่ง เขาเข้าใจไปอีก
อย่างหนึ่ง เพราะแปลความหมายไปคนละทาง การสื่อ
ความหมายยังไม่ได้ผล ที่จะให้เขาเกิดความเข้าใจได้
ถูกต้อง เราก็มองเข้าใจเขาผิด เขาก็เกิดความคับแค้น
แล้วเลยแสดงออกด้วยพฤติกรรมของเด็กดีอ้วน อวดดี
หรือบางประเภท ก็แสดงออกในรูปหวาดกลัว ขาดความ
เชื่อมั่นในตนเอง บอกให้ทำอะไรก็ทำเหมือนไม่มีจิตใจ
ของตัวเอง แต่กลับไปถึงบ้าน จะออดอ้อนพ่อแม่ว่า พรุ่งนี้
ไม่สบาย ไม่มาโรงเรียนได้ไหม อะไรทำนองนี้ เพราะเด็ก
เกิดความหวาดกลัว แต่ไม่รู้ว่าจะอธิบายถึงความรู้สึกในใจ
ว่าอย่างไร

ถ้าเรานึกถึงประเด็นเหล่านี้ไว้เป็นหลักในใจ เรา
จะเข้าใจลูกศิษย์ของเราแต่ละคน แต่ละคนดีขึ้น และเมื่อ
เข้าใจแล้ว ก็ไม่ใช่ว่าเด็กทุกคนมีแขนสองแขน ขาสองขา

เหมือนกัน จริตนิสัยย่อมต้องเหมือนกันไปด้วย ดิฉันเปรียบคนเราเป็นเหมือนสัตว์ชนิดต่าง ๆ บางคนเป็นนก มีอะไรเกิดขึ้นต้องบินไป บางคนเป็นปลา มีอะไรต้องลงว่ายน้ำ

พื้นนิสัยที่แตกต่างกันทำนองนี้ ทำให้บางคนก็เป็นเด็กก้าวร้าว เมื่อถูกคุกคามหรือขู่ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าตัวจะสู้ได้หรือไม่ ก็ขอสู้เอาไว้ก่อน แต่บางคนโดนดุเข้าหน่อยก็เสียวเสียวใจจนทำอะไรไม่ถูก ดุไม่ได้ ต้องปลอบกันให้น้ำอ้อยน้ำตาลเป็นกระสอบ ๆ ...หนูคนเก่งนะจะหนูช่วยทำนี้ให้ครูหน่อย... อย่างนี้ เท่าไรเท่ากัน ทำได้หมด

ถ้าเราไม่รู้จริตนิสัยของเด็ก ไม่รู้จักบุญแฉดออกพิเศษที่จะไปไขเครื่องจักรอันนี้ให้เดินอย่างมีประสิทธิภาพทั้ง ๆ ที่ทุกคนก็เป็นเด็กที่มีพรสวรรค์อยู่ในตัวด้วยกันทั้งนั้น เราก็จะไปทำให้จิตใจของเขาเกิดการชะงักงัน

เด็กบางคนพ่อแม่ถูกอาจารย์สั่งให้พามาหาจิตแพทย์ เพราะเป็นเด็กติดอ่าง เป็นเด็กที่ทำอะไรช้ากว่าเพื่อนฝูง เมื่อจิตแพทย์ได้คุยด้วย ได้ศึกษานิสัยใจคอแล้ว ปรากฏว่า ความเป็นจริง เด็กไม่ได้ผิดปกติ ไม่ใช่เด็ก

ปัญญาต่ำ แต่เป็นเด็กที่มีอารมณ์หวั่นไหวง่าย

ถ้าไปพบครูที่เด็กรัก เกิดความอบอุ่นไว้วางใจ เด็กก็สามารถทำอะไร ๆ ได้ และทำได้ดีเหนือเพื่อนรุ่นเดียวกันด้วย

แต่ถ้าไปพบบุคคลที่เด็กเกิดความหวั่นไหว สิ่งที่เคยทำได้ก็จะนึกไม่ออก เกิดอาการประหม่า ติดอ่าง กระสับกระส่ายกระวนกระวาย กัดเล็บ ดูดนิ้วมือ คือกลับไปแสดงพฤติกรรมของเด็กอ่อนใหม่ เด็กที่มีอาการอย่างนี้บางคนจะปัสสาวะรดปัสสาวะรดที่นอน ทั้ง ๆ ที่แต่ก่อนนี้ก็ควบคุมปัสสาวะได้ บอกถูกต้องเวลาปวดปัสสาวะ

ถ้าเราพบอาการของเด็กที่ผิดแปลกไป อย่าเพิ่งลงความเห็น ว่า เด็กผิดปกติ ต้องส่งไปพบจิตแพทย์ อาจเป็นการทำร้ายเด็กโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ เราลองให้ความอบอุ่น สนใจ สนับสนุนกับเขา แล้วค่อย ๆ ศึกษาค้นคว้าเข้าไปในใจว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เด็กเกิดความหวั่นไหว หรือมีพฤติกรรมป่วยเบนไปเช่นนั้น

มีเด็กโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ครอบครัวของเขาทำงานกระทรวงต่างประเทศ ชีวิตช่วงเด็ก เกิดและเติบโตมาในยุโรปและอเมริกา เขาจึงเหมือนเด็กฝรั่ง มีอะไรสงสัย

แต่ความจริงนั้น เขาเล่าให้จิตแพทย์ฟังว่า “ก็ในเมื่อโลกร่มเย็นขึ้น สภาพแวดล้อมเหมาะกับต้นไม้ดีขึ้น กระบองเพชรก็ควรจะมีใบใหญ่ ต้นใหญ่ขึ้นอย่างต้นไม้อื่น ๆ สิ นี่ทำไมมันถึงสวนทางกัน”

จิตแพทย์ก็เห็นด้วย “เออ...หมอมะจะไปค้นดูก่อนนะ หนูก็ลองไปสอบถามจากผู้รู้ดูด้วย แล้วเรามาคุยกันอีกครั้งว่าหน้าจะได้คุยกันเรื่องกระบองเพชรนะ”

จิตแพทย์ไปได้ตามเพื่อนนักพฤกษศาสตร์ ไปค้นจากห้องสมุด ก็เลยได้เรื่องสำหรับมาคุยกัน ตัวเขาเองก็ไปค้นหาข้อมูล แต่ยังไม่ได้จนเป็นที่จุใจ

จิตแพทย์เริ่มบ่นคำถามว่า “กระบองเพชรนี่เอาลำต้นไว้ทำอะไร เอาใบไว้ทำอะไร”

เขาก็ตอบว่า “เอาไว้เก็บน้ำ เพราะเวลาใครไปหลงทางติดอยู่ในทะเลทราย แล้วพบกระบองเพชร เขาจะดีใจ เอากระบองเพชรมาเคี้ยว เพื่อจะได้น้ำที่มันเก็บสะสมไว้ แก่กระหาย”

จิตแพทย์ก็ว่า “ถ้าอย่างนั้น เดียวนี้โลกร่มเย็นชุ่มฉ่ำ มีน้ำเยอะเยอะขึ้น จำเป็นหรือที่กระบองเพชรจะยังต้องมีตุ่มติดตัวเอาไว้เก็บน้ำใบใหญ่ ๆ อย่างแต่ก่อน”

“เออ จริงสิครับ แหม...ยอดจริง ๆ” คือเขาจุใจแล้ว
สิ้นสงสัย

จิตแพทย์ก็จับจุดที่เป็นปัญหาของเขาได้ และสามารถแก้ไขว่า “การที่หนูอยากรู้อะไรต่าง ๆ นี่เป็นของดี แต่หนูต้องรอบคอบว่า วิธีที่จะไปถามครูนี้ บางทีก็ไม่เหมาะ เพราะเวลาครูกำลังสอนอยู่ นึกถึงหนูสิ กำลังคิดอะไรติดพันอยู่ หมอพูดโพล่งขึ้นมาเนี่ย หนูก็โกรธนะ เพราะความคิดของหนูกำลังหลงไหลอยู่ดี ๆ หมอโพล่งพรวดพราดขึ้นมา ทำให้ต้องเบรกเสียตัวโค้งแล้วเลยพาลคิดต่อไม่ออก เพราะฉะนั้น อย่าไปถามในห้องเรียนอย่างนี้นะ”

นี่คือการสอนให้เขารู้กาลเทศะ แต่ถ้าเราไปดูเขาว่า คนอะไรซุ่มซ่ามไม่รู้กาลเทศะ เขาก็ไม่เข้าใจ เพราะนึกไม่ออก แต่พอเราค่อย ๆ ชี้แนะ เขาก็เห็น เข้าใจ ปรับปรุงตัวได้

ปรากฏว่า เด็กคนนี้ แต่ก่อนตัวเขาไปเข้าห้องเรียนก็จริง แต่ใจไม่อยากเรียน เขาก็สอบได้คะแนนหนึ่งบ้าง สองบ้าง มีประวัติก้าวร้าว ทำทาย ดึงดี้อวดดี หลังจากพบจิตแพทย์แล้ว คะแนนของเขาเป็นสี่หมุดทุกวิชา

เป็นเด็กโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเพื่อนฝูง เพราะเขาเข้าใจแล้วว่า วิธีเรียน วิธีคิดของเขาจะต้องฝึกพัฒนาอย่างไร ถ้าสงสัยจนทนไม่ไหว จดเอาไว้ก่อนเพื่อกันลืม จากนั้นไปค้นที่ห้องสมุด หรือเวลาที่ครูอารมณ์ดี ท้ายชั่วโมง ให้ออกาสถามค้อยถาม เมื่อเขารู้ เข้าใจอะไรแล้ว เพื่อน ๆ ไม่รู้ เขาเข้าใจจิตใจเพื่อนด้วยกัน ก็อธิบายให้เพื่อนฟัง จนรู้เรื่องเข้าใจดี สิ้นสงสัย

การจะแปรพลังของศิษย์แต่ละคนให้มาเป็นพลังในทางสรรค์สร้าง แทนการผลักดันให้กลายเป็นความหงุดหงิดคับแค้นแล้วเลยหักเหพลังทั้งหมดไปเป็นพลังก้าวร้าว พลังต่อต้านนั้น อยู่ที่ความละเอียดรอบคอบของเรา

ถ้าใจของเรามีความรัก มีความสนุกกับเด็กแต่ละคนที่มาสัมผัส เราจะค้นจนพบจุดอันนี้ได้ แล้วสามารถแก้ไขหรือปรับเขาเข้ามาสู่ลู่วางที่ถูกต้องได้

ดิฉันเคยเข้าใจว่า การสอนเด็กยิ่งชั้นเรียนสูงขึ้นไปเท่าไร ก็ยิ่งต้องใช้อาจารย์ที่มีความรู้สูงมากขึ้นไปเท่านั้น เด็กอนุบาลหรือเด็กประถม ใช้ครูธรรมดาสามัญก็ไม่ใช่เป็นไร แต่เมื่อไปเรียนต่อที่เมืองนอก อาจารย์ที่ปรึกษา

ของดิฉันกลับบอกว่า ยิ่งเป็นเด็กอนุบาล หรือเด็กที่เริ่มเรียนวิชานั้นใหม่ ๆ เรายิ่งต้องเอาครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชานั้นอย่างเชี่ยวชาญเจนจบ และเป็นครูที่มีใจรักใคร่พอใจในวิชานั้นด้วย

ความรักในวิชาหนึ่ง ความเชี่ยวชาญหนึ่ง รวมกันเข้าแล้วจะทำให้ของยากกลายเป็นของง่าย ในใจของครูเองมองเห็นวิชานั้นทะลุปรุโปร่งว่า มีถนนแยกเป็นตรอกซอยชอยอย่างไร ทางลัดตัดตรงเชื่อมถึงกันอย่างไร ครูเห็นจนกระทั่งเจนตาเจนใจปรุโปร่งไปหมด

เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ย่อมจะเข้าใจเวลาลูกศิษย์เกิด ความสงสัย แล้วมีแบบคายอธิบายที่จะอธิบาย เหมือนค่อย ๆ ถมดินปูอิฐแต่ละแผ่น แต่ละแผ่น วางรากฐานให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน แล้วก็รักวิชานั้นเข้าไปด้วย ยิ่งเป็นวิชาเริ่มต้นรากฐานเท่าไร เราต้องเอาผู้ที่เชี่ยวชาญชำนาญที่สุดมาสอน

พอไปถึงขั้นปริญญาแล้ว ยิ่งปริญญาโท ปริญญาเอก เอานักเรียนปริญญาโท ปริญญาเอก ด้วยกันนั้นแหละ มาสอนก็ยังได้

ดิฉันตกใจว่า อะไรวกัน

อาจารย์ก็อธิบายว่า ถึงขั้นนี้ ต่างคนต่างมีความรู้ ความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้ถูกต้องเต็มที่ ต่างคนต่าง เข้าห้องสมุด เพราะฉะนั้น ไม่มีใครจะแหกตาใครได้ ถ้าใครไม่ทำการบ้าน ยกเมฆเอาเอง แล้วหลุดออกไปจาก ตำราวารสารทั้งหมดละก็ เป็นถูกเพื่อนยกมือประท้วง ไม่ปล่อยให้หลุดเอาตัวรอดไปได้หรอก

ตกลงได้ผลทั้งคนที่ถูกอุปลักษณ์ให้เป็นครูและทั้ง นักเรียน เพราะต่างคนต่างรักษามลประโยชน์ของตัวเอง อย่างเต็มที่ ยิ่งรู้ว่า ครูเราหรือก็แค่เรานี่เอง ก็ยิ่งอ่าน ตระเตรียมเป็นการใหญ่ ฝ่ายครูก็เหมือนกัน เตรียมการ เรียนการสอนเต็มที่ เพราะอาจถูกซักจนตั้งตัวไม่ติด ก็ได้

เวลาที่มองอะไร ถ้าไม่มองให้รอบคอบ เราก็คิด เองง่าย ๆ อย่างของเรา เด็กเล็กไม่เป็นไร สบายจะ ตาย จะจับปืนให้เป็นอะไรก็เป็นทั้งนั้น แต่ไม่ได้คิดให้ รอบคอบว่า ถ้าไปได้ช่างฝีมือไม่ดี ปั่นเบี้ยวแล้ว จะมา แก่ไขนี้แก้ลำบาก เมื่อถึงตอนปลายมือแล้ว จะตกแต่ง อย่างไม่รู้ ก็ถกมกลบเกลื่อนความบกพร่องเดิมไม่สำเร็จ เพราะฉะนั้น เริ่มต้นต้องสรรเอาช่างชั้นเลิศ แต่ตอน

สุดท้าย ถึงตกแต่งฝีมือเบี้ยว ๆ บูด ๆ ของซึ่งดีมาแต่ต้น
แล้ว ก็ปรับตัวเองให้เรียบร้อยได้

ถ้าเรายึดหลักอันนี้เอาไว้ เราจะได้เกิดกำลัง ตั้งใจ
เราจะได้อย่างพยายาม เราารู้สึกเราบกพร่องตรงไหน เร่ง
ชวนชวหาหาความรู้ความชำนาญเพิ่มเติม เพื่อเราจะได้
เป็นช่างปั้นฝีมือเยี่ยม อะไรที่ผ่านมือเราออกไป จะได้มี
ประสิทธิภาพเต็มที่

ถ้านึกเอาไว้แบบนี้ เด็กที่ผ่านเราทุกคนจะเป็นเด็ก
มีชีวิตจิตใจ

ทุกวันนี้ ความรู้ทางเทคโนโลยี อะไรต่อมิอะไร
สามารถผลิตให้มีคุณภาพทัดเทียมสู้กันได้ ไม่อย่างนั้น
ก็อยู่รอดไม่ได้ แต่ดิฉันพบว่า คนเรากำลังจะหมดความ
เป็นคน ยุบฐานะของตัวเองให้กลายเป็นหุ่นยนต์ เช่น
หมอเราทุกวันนี้ ไม่รู้จักศิลปะของการดู คลำ เคาะ ฟัง
คนไข้ เห็นหน้าคนไข้เข้ามาถึง จับเข้าเครื่องตรวจ กดปุ่ม...
ติก...ติก...ให้คอมพิวเตอร์ทำหน้าที่หมอ ตรวจคนไข้
แทน เสรีจสรรพ ดึงกระดาษออกมา ทำหน้าที่เป็นลำโพง
เสียงของคอมพิวเตอร์รายงานกับคนไข้ว่า คุณเป็นโรค
นั้นนะ คุณเป็นโรคนั้นนะ ถ้าบังเอิญกดปุ่มผิด หรือเครื่อง

ทำงานผิด ปฏิวัติปฏิรูปขึ้นมา คนไข้ก็เคราะห์ร้าย

เพราะเหตุดังนี้ เราจึงห่วงกันเหลือเกินว่า ทำอย่างไร
จึงจะอนุรักษ์ให้คนยังมีชีวิตจิตใจ เป็นคนเต็มคน ไม่ใช่
หุ่นยนต์ มีมันสมองก็จริง แต่ขอให้มันจิตใจที่ตื่น รับรู้ รับ
สัมผัส รักเป็น รับผิดชอบเป็น มีน้ำจิตน้ำใจเอื้อเพื่อเผื่อ
แผ่กัน มีเมตตาต่อกัน ตรงนี้แหละค่ะ หาได้ยาก ปลูกปั้น
กันไม่มีใครสำเร็จ

ทางการแพทยก็พยายามติดตามประโยชน์ของ
เทคโนโลยีทั้งหลาย เรามีความเห็นว่าคุณคอมพิวเตอร์
น่าจะเป็นที่ไว้วางใจได้ดีกว่าพยาบาล กว่าหมอ ในด้าน
การดูแลคนไข้ เพราะบุคคลเหล่านี้บอกให้ล้างมือทุกครั้ง
ที่จับต้องคนไข้ก็ลืมเสียบ้าง เข้าไปในห้องคนไข้ติดเชื้อ
ก็ผลอไม่สวมเสื้อคลุม ไม่ทำตามกฎข้อบังคับ ทำให้คนไข้
อาการหนัก ทชุดโทรมลงไป

อย่ากระนั้นเลย ลองเอาคนไข้เข้าห้องปราศจาก
เชื้อ ติดแอร์ กันกระจกให้มิดชิด แล้วอาศัยเครื่องทั้งหลาย
บันทึกอัตราการหายใจ ซีพีพี ความดันเลือด มาเข้าจอ
โทรทัศน์ที่ห้องพยาบาล ไม่ต้องให้บุคลากรไปถูกต้อง
ตัวคนไข้

ผลปรากฏว่า คนไข้ไม่มีโรคแทรกซ้อนจากการ
ติดเชื้อ แผลผ่าตัดหายดี แต่พอครบกำหนด ตัดไหม
ปล่อยกกลับบ้านไปแล้ววันสองวัน เกิดแผลแยก ต้องกลับ
มาเย็บแผลใหม่ หรือคนไข้ที่เจ็บเรื้อรังในระยะฟื้นตัว
ตรวจไม่พบความผิดปกติอย่างใด แต่อาการก็ทรงอยู่
อย่างนั้นไม่ยอมดีขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ในจิตใจคนไข้แล้งพลังชีวิต เกิด
ความวิตกกังวลว่า เราคงเป็นโรคร้ายแรงจนกระทั่ง
หมอกลัวว่า ถ้าให้ญาติพี่น้องหรือพยาบาลมาถูกต้องเรา
เขาจะติดโรคจากเราไป ก็เลยต้องกักกันเราเอาไว้แบบนี้
เป็นมนุษย์ต่างดาว ทั้ง ๆ ที่ในห้องคนไข้มีอินเตอร์คอม
ชั้นพิเศษ กดปุ่ม เสียงก็ดังชัดเจนเหมือนตัวผู้พูดเข้า
มายืนพูดอยู่ต่อหน้า กระจกก็ใสแจ๋ว สามารถส่งจูบโดย
ต่างฝ่ายต่างแนบหน้าเข้าไปกับกระจกประหนึ่งว่าจะ
สัมผัสถึงกันได้ แต่ความจริง คือ สัมผัสกับกระจกเย็น ๆ
ที่ไร้ชีวิตชีวา

เมื่อผลเป็นเช่นนี้ เขาก็เลิก ติดเชื้อเป็นติดเชื้อ แล้ว
ค่อยมารักษากัน ให้ญาติพี่น้อง ให้พยาบาล ให้หมอ เข้า
ไปเยี่ยม ไปดูแลตามปกติ พบว่าคนไข้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว

แผลผ่าตัดก็ติดสนิท ไม่แยก ไม่มีปัญหาภายหลัง

จากงานวิจัยชิ้นนี้ เขาสรุปว่า ไม่ว่าโลกจะก้าวหน้าพัฒนาไปแค่ไหน จะไม่มีงานที่หุ่นยนต์สามารถเข้ามาทำแทนที่มนุษย์ได้ทั้งหมด เพราะงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจิตใจ เป็นต้นว่า การฟื้นตัวจากความเจ็บไข้ได้ป่วย การสร้างบุคลิกภาพ และพัฒนาการของจิตใจนั้น จำเป็นต้องเอาคนต่อคนเข้าไปประกบตัวกัน เอาใจต่อใจเข้าไปสัมผัสเหนี่ยวนำกัน

งานของหมอนี้ เรียกว่าปลายแถวแล้ว แต่งานของครูจัดเป็นงานของช่างปั้นชั้นยอด เพราะอะไร

เพราะสัมผัสกับจิตใจที่ไม่เพียงสา เหมือนกับกระดาษขี้บที่ใหม่สะอาดสะอาด เราจะใส่อะไรเข้าไป จะปั้นให้เป็นอะไร ก็มีโอกาสมหัศจรรย์ผลสูง ฉะนั้น คุณภาพจึงขึ้นอยู่กับการเป็นสำคัญ ถ้าเราแห้งแล้งน้ำใจ ความกร้านของเราจะปั้นให้เขามองโลกอย่างเห็นแก่ตัว คับแคบเอารัดเอาเปรียบ ขาดความรับผิดชอบ และเขาจะเป็นอย่างนั้นไปตลอดชั่วชีวิต

แต่ถ้าเราปั้นให้เขาเกิดสำนึกว่า คนเรานั้น วัตถุสิ่งของเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย แต่จิตใจคือแก่น

สำหรับฟังฟังให้เราอยู่กันด้วยความผาสุกร่มเย็นก็ได้ หรือ
อยู่อย่างไร้คุณภาพก็ได้ จิตใจที่ถูกอบรมบ่มปั้นดีแล้ว
ย่อมทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้

เราพากันทอดถอนใจว่า โลกทุกวันนี้กำลังเดิน
ทางไปสู่อะไรแน่ เพราะข่าวจากหนังสือพิมพ์มีแต่ พ่อฆ่า
ลูก ลูกฆ่าแม่ ครูข่มขืนศิษย์ อะไรกัน คนเราดูร้ายถึง
ปานนี้แล้วหรือ ขนาดพ่อแม่ลูกกัน ครูศิษย์กัน ยังทำ
กันได้ถึงขั้นนี้ แล้วอย่างเรา..เรา..นับประสาอะไร มันคง
เห็นเป็นผักเป็นปลา คิดจะทุบหัวก็ทุบเลย

เมื่อคนเราคุ่นเคยกับความไม่รับผิดชอบ เห็นแต่
ประโยชน์ส่วนตัวอย่างเดียว จิตใจยอมคับแคบคิดแต่จะ
เอาตัวรอด หากความสะดวกสบายใส่ตัวโดยไม่คำนึงถึงผล
เสียหายที่จะติดตามมา เป็นต้นว่า ยาฆ่าแมลง ผู้บริโภค
ก็หาหนทางช่วยตัวเอง โดยเอาผัก เอาผลไม้มาแช่น้ำยา
ล้างน้ำ จนเบาใจว่าคงปลอดภัยจากยาฆ่าแมลงแล้วจึงเอามา
กิน แต่เดี๋ยวนี้ไม่ทันการณ์เสียแล้ว

เขาไม่ใช่ยาพ่นกันแล้ว แต่ใช้ชนิดเทรดลงไปในดิน
ที่โคนต้น เพราะเวลาพ่น ฝนตกน้ำค้างลง ยาไม่ได้ประสิทธิภาพ
ภาพเต็มเม็ดเต็มหน่วย เขาใช้วิธีให้รากดูดซึมเข้าไป

แล้วแผ่กระจายไปทั่วทั้งต้นใบ เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะกิน
กะหล่ำปลี แล้วลอกเอากาบนอก ๆ ทิ้งไป คิดว่าจะ
ปลอดภัยละก็ ไม่ได้ผล ไม่ปลอดภัยเสียแล้ว เดียวนี้
ไม่มีความปลอดภัยหลงเหลืออยู่ตรงไหนอีกแล้ว เพราะ
เราจะเชื่อใจได้อย่างไรว่า ผู้ปลูกผักจะงดการรดยาฆ่า
แมลงก่อนเก็บผัก ตามกำหนดวันที่บอกไว้ในสลากวิธีใช้

ลูกศิษย์ของเพื่อนดิฉันที่ออกหน่วย ไปเก็บข้อมูล
จากชาวบ้านตามต่างจังหวัดสังเกตเห็นว่า เวลาผักที่เอา
มาขายเหลือกลับไป เขาจะซุดหลุมฝังทิ้งทั้งหมด ไม่ให้
เปิด ใ้ หมู ของเขากิน พวกลูกศิษย์จึงถามว่า ทำไมเขา
ไม่เก็บผักเหล่านั้นไว้เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่เล่า

คำตอบที่ได้รับ คือ ชาวบ้านสงสัยว่าสัตว์เหล่านั้น
จะเป็นอันตรายจากยาฆ่าแมลง เพราะแม้ครอบครัวของ
เขาเองก็ไม่บริโภคผักเหล่านี้

“ถ้าคุณเองยังกลัวอันตราย แล้วทำไมคุณถึงพ่น
ยามากอย่างนั้นล่ะ”

คำตอบก็คือ ถ้าเขาพ่นยาเท่าที่ครอบครัวใช้กิน
ผักก็ยังถูกแมลงกัดกิน ทำให้ใบเหี่ยวไม่สวย ผู้ซื้อเลือก
แล้วก็ไม่ซื้อ เพราะอยากได้แต่ผักใบสวย ๆ ที่ไม่มีรอยปาก

แมลง เขาจึงจำต้องทำผักใบสวย ๆ ให้เป็นที่ถูกใจลูกค้า
ไม่อย่างนั้นก็ขายแข่งผู้ปลุกทรายอื่น ๆ ไม่ได้ เพราะ
ทุกรายก็ทำอย่างนี้ทั้งนั้น แต่เขาก็หวังสัตว์เลี้ยง ห่วงชีวิต
ของตัวเองและครอบครัว ไม่กล้ากินผลผลิตของตัวเอง

เป็นอย่างนั้นไป แทนที่จะรับผิดชอบว่า เรา “รู้”
ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ก็ต้องให้ความรู้แก่ลูกค้าที่มาซื้อ
ผักเราว่า “คุณจะทำผักใบสวย ๆ แบบของคุณนะ ไม่
ปลอดภัยหรอกนะ เพราะต้องใช้ยาฆ่าแมลงเกินขนาด
คุณอาจตายไปด้วยก็ได้นะ”

เขากลับคำนึงแต่ประโยชน์ของตัวเอง บัดความรับ
ผิดชอบทิ้งไป แล้วหาเหตุผลผิด ๆ มาแก้ต่างให้ตัวเองว่า
เรามีหน้าที่ต้องบริการผู้ซื้อ เมื่อผู้ซื้อต้องการอย่างไร
เราก็ต้องขวนขวายหาผลผลิตผลอย่างนั้นมาบริการให้จงได้
แต่ไม่รับรู้ว่า เมื่อบริโภคแล้ว จะปลอดภัยหรือไม่

ถ้าคุณภาพของคนในสังคมเป็นอย่างนี้ทั้งหมด
แล้ว เราจะอยู่กันอย่างไรละ

เราแต่ละคนย่อมมีความรับผิดชอบต่อส่วนที่เป็น
หน้าที่การกระทำของเรา ถ้าเราผลิตผักขึ้นมา เราก็ต้อง
รู้ว่าผักอย่างไรเหมาะสมในการบริโภค เราเป็นครู ก็ต้อง

รู้ว่า เราผลิตลูกศิษย์ชนิดไหน จึงจะไปเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคม แม้เราจะอยู่ในสังคมนั้นกันอนตายตาหลับ เมื่อแต่ละคนรู้หน้าที่ความรับผิดชอบ เช่นนี้ จิตใจของเราก็พึงพอใจ สบายใจที่จะอยู่ในสังคมอย่างนี้

ดิฉันหวังว่า เวลาที่เราได้มาพบมาพูดคุยกันฟังเข้านี้คงพอสำหรับจะไปจุดสำนึกของความเป็น *คุณครูที่รัก* ขึ้นในหัวใจแต่ละดวงของพวกเขา ให้ได้รู้ว่า จะทำอย่างไรต่อไป

เพียงแค่เอาจิตใจมาสอน มาสนุก มาใส่ใจ สนใจกับงานที่ทำอยู่ กับเด็กนักเรียนแต่ละคน แต่ละคน มาทำความรู้จักกับเขา เอื้อเอ็นดูเหมือนเขาเป็นลูกเป็นหลานของเรา อะไรที่เราอยากทำให้ลูกให้หลาน เราก็ทำให้เขาด้วย เท่านั้นแหละค่ะ ดิฉันเชื่อแน่ว่า เด็กนักเรียนแต่ละคน ๆ ที่ผ่านการอบรมของท่าน จะจบออกไปอย่างเป็นคนเต็มคน

มีครูหลายคนมาเล่าให้ดิฉันฟังว่า ชื่นใจ เพราะลูกศิษย์ที่เคยเคี่ยวเข็ญ เป็นไม้เบื่อไม้เมากันมา กลับมา

ขอบคุณที่ดูว่าให้เขาได้ดี ทำให้ครูอีกหลายคนที่ไม่แต่ก่อนไม่กล้าดูนักเรียน เพราะเข้าใจผิดว่า ครูดูแล้วเด็กจะไม่รัก แบบคนขายผัก คุณต้องการอย่างไร ฉันก็ทำอย่างนั้น ให้เด็กไม่ชอบให้ครูดู ก็ไม่ต้องดู พอมาได้ยินได้ฟังเข้า ก็เปลี่ยนพฤติกรรม เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่ขึ้น

เมื่อเด็กจบออกไปแล้ว ประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตสอนให้ได้คิดว่า วิชาที่ครูคอยดูคอยเคี่ยวเข็ญนั้น จะฝังติดตัวติดใจอยู่ตลอด ทำให้ได้ประโยชน์ในภายภาคหน้า สามารถนำไปใช้คุ้มครองตัวได้ในยามคับขัน ก็กลับมาเล่าให้ครูฟังด้วยความระลึกไว้ในบุญคุณ ทำให้ครูเองก็มีกำลังใจขึ้น

มีครูโรงเรียนเทศบาลท่านหนึ่ง พยายามเคี่ยวเข็ญปลุกปลอบใจลูกศิษย์ให้เป็นคนดี รักการเล่าเรียน ศิษย์ในชั้นของท่านคนหนึ่ง พ่อติดเหล้ามากจนแม่ทนไม่ได้หนีออกจากบ้านไปทำให้เด็กไม่มีใครได้มาโรงเรียน หรือมีเวลาทำการบ้าน เพราะต้องหุงหาอาหารดูแลพ่อ ครูก็คอยปลุกปลอบไม่ให้เขาหมดกำลังใจว่า ความกตัญญูของเขาที่ดูแลพ่อ ย่อมคุ้มครองให้เขาตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้

แต่แล้วในที่สุด วันหนึ่งเขาก็หนีออกจากบ้านไป และหายไปจากโรงเรียนด้วย ครูก็ปลงใจว่า แต่ละคนก็ต้องเป็นไปตามทางชีวิตของตน เราช่วยเขาได้เพียงแค่นี้

สี่ห้าปีต่อมา วันหนึ่งครูกำลังยืนคอยรถเมล์ ก็มีรถเมล์เล็กคันหนึ่งพุ่งเข้ามาที่ครูยืนอยู่จนเกือบจะชนครู ครูคิดว่าคนขับคงเมากัญชา ก็ปรากฏว่าคนขับชะโงกหน้ามาเรียก “ครูครับ ครูครับ” พร้อมกับเปิดประตูข้างหน้าให้ขึ้น ครั้งแรกครูจำไม่ได้ แต่เขารายงานตัวว่า

“ครูจำผมไม่ได้หรือครับ พ่อผมขี่เมา เขี่ยนตีให้ผมหาเหล้ามาให้กินทุกวัน จนผมทนไม่ไหวเลยหนีออกจากบ้านไปไงครับ”

ระหว่างที่พาครูไปส่งบ้าน เขาก็เล่าให้ครูฟังว่า เมื่อออกจากบ้านไปแล้ว ก็เที่ยวรับจ้างทำงานสารพัดอย่าง เพื่อเลี้ยงตัว ทยอยกล่าบากอาบเหงื่อต่างน้ำ ไม่ยอมคิดโกงปล้นจี๊ใคร ในที่สุดไปได้งานอยู่ที่อู่ซ่อมรถ เจ้าของสอนให้ซ่อมรถ หัดให้ขับรถจนกระทั่งขับเป็น เดี่ยวนี้ก็ยังทำงานอยู่ที่อู่รถ ตกเย็นเลิกงานแล้วก็ไปเช่ารถมาขับหาล้ำไฟพิเศษ วันไหนเรียนหนังสือภาคค่ำก็งดขับเมื่อพอเลี้ยงตัวได้แล้วก็กลับไปเยี่ยมพ่อ เห็นสภาพของพ่อแล้ว

ก็เลยกลับไปอยู่บ้านเพื่อจะได้ดูแลพ่อด้วย เพราะพ่อ
สมองเสื่อม ความจำเลอะเลือน ช่วยตัวเองไม่ได้จากโรค
พืษสุราเรื้อรัง

“ผมดีใจมากครับที่พบครู เพราะทุกอย่างที่ครูสอน
ผมทำให้ผมเป็นผู้เป็นคนอยู่ได้จนทุกวันนี้”

ครูน้ำตาไหลด้วยความดีใจ

ดิฉันเป็นฝ่ายพูดข้างเดียวมาเยอะแยะแล้ว จะมี
คำถามอะไรไหมคะ? เรายังเหลือเวลาอีก ๒-๓ นาทีคะ
มีอะไรที่ยังไม่กระจ่าง อยากซักถาม เรียนเชิญค่ะ

ถ้าไม่มีคำถาม ก็ขออนุญาตสรุปแบบเข้าข้างตัว
เองว่า สิ่งที่ถูกไปเป็นที่พอใจของท่านทุกคน จนยินยอม
พร้อมใจเซ็นสัญญาไว้ว่า จะนำไปทดลองทำดู

ก็ขอฝากข้อคิดเหล่านี้ไว้เป็นความหวังและกำลังใจ
ใจแต่ท่าน ทุก ทุก ทุกคนค่ะ

“

เราเป็นครู ก็ต้องรู้ว่าผลិតลูกศิษย์
ชนิดไหน จึงจะไปเป็นทรัพย์ากร
มนุษย์ที่ดี มีประโยชน์ต่อสังคม

”